

Til
Nærings- og fiskeridepartementet

Vår dato: 14.06.2020
Deres dato: 28.05.2020
Vår referanse: 28737
Deres referanse: 19/5628-

Regjeringens eksportbehandlingsplan

Vi viser til brev fra Nærings- og fiskeridepartementet med anmodning om å gi innspill til regjeringens eksportbehandlingsplan for å bistå norsk næringsliv gjennom og etter koronakrisen. Sjømat Norge mener dette er et viktig arbeid, og vil gjerne bidra med våre synspunkt for at en slik handlingsplan skal bli så god som mulig.

Årlig har Norge tilgang på en råstoffbase på rundt 4 millioner tonn sjømat. Det aller meste av dette blir eksportert. Dette gjør Norge til den nest største eksportøren av sjømat i verden. Sjømatnæringa er ei omfattende verdikjede, med utgangspunkt i fiskeren og oppdretteren. Råvarene i havet er grunnlaget for industri, transport, tjenesteyting og ei rekke andre ringvirkninger nasjonalt. Grunnmuren for alt dette er at vi har eksportmarked for sjømaten. Med svikt i markedet faller også grunnlaget for de andre aktivitetene bort.

Arbeid for å vedlikeholde og bedre handelsmulighetene er derfor sentralt for hele verdikjeden. Hvordan sjømatnæringen vil klare seg gjennom og etter koronakrisen avhenger selvsagt av om etterspørselen etter sjømat utenfor Norges grenser opprettholdes. Vi er prisgitt den økonomiske situasjon og kjøpekraften i det enkelte marked. Men vi må også aktivt arbeide for å sikre markedsadgangen og vareflyten. Sjømat Norge mener at vi fra norsk side har et betydelig rom for å bedre vår posisjon gjennom tydelige prioriteringer og aktiv oppfølging.

Kortsiktige kredittforsikringer

Sjømatnæringen er storbruker av kortsiktige kredittforsikringer. Verdikjeden er avhengig av et velfungerende kredittforsikringsmarked for å sikre vareflyt og eksport. Koronapandemien har i de fleste markeder skapt en usikkerhet som ikke er håndterbar for den enkelte aktør. Det har også medført at kredittforsikringselskapene ikke er i stand til å opprettholde forsikringstilbudet. Sjømat Norge etterlyste tidlig behov for statlig bidrag for styrking av kredittforsikringstilbudet. Som en følge av koronasituasjonen forventes det at flere bedrifter vil gå konkurs i tiden framover. Risikoen for avtalebrudd er økende. De private kredittforsikringselskapene i Norge har redusert tilbudet sitt til næringslivet. I revidert statsbudsjett ble det klart at regjeringen støtter næringens ønske, og det ble foreslått å etablere en midlertidig garantiordning i GIEK for reforsikring av kortsiktige kreditter som utstedes av private tilbydere. Forslaget innebærer at staten kan dekke inntil 20 mrd. kroner av kredittforsikringselskapenes tap i 2020.

Ordningen er fortsatt ikke på plass. For sjømatnæringen er dette et av de mest treffsikre tiltakene som myndighetene kan bidra med. Det er uheldig at gjennomføringen av denne ordningen har trukket så langt ut i tid. I løpet av de tre månedene siden koronapandemien slo inn i markedet har myndighetene satt flere store tiltakspakker både for private og næringsliv ut i livet. Det er fortsatt usikkert når ordningen knyttet til kredittforsikring blir iverksatt og vil være til hjelp for eksportørene.

Velfungerende logistikk- og transportløsninger

Velfungerende logistikk- og transportløsninger er avgjørende for å sikre en god vareflyt. Under den første fasen av koronapandemien er erfaringene fra sjømatsektoren at godstransporten på bil og tog har fungert godt, både innen- og utenlands. En vesentlig del av norsk sjømat eksporteres til EU-markedet, hvor grensekryssinger har skjedd stort sett smertefritt etter at EU i slutten av mars etablerte et fast track-regime for godstransport. Godstransport med skip opplevde tidligere denne vinteren enkelte utfordringer som følge av at skip ble satt i karantene, i første rekke i enkelte asiatiske havner, men dette synes nå å fungere bedre. I dag er de største

utfordringene for vareflyt av sjømat innen flyfrakt. Selv om enkelte transporter er blitt håndtert med egne transportfly, kanskje særlig til det kinesiske markedet, er mangelen av transporttilbud via ordinære rutefly en stor utfordring. Fersk sjømat fra Norge - enten det er snakk om skalldyr, hvitfisk eller rødfisk - transporteres til oversjøiske markeder for en stor del i ordinære rutefly. Først i det øyeblikk ordinær rutetrafikk med fly kan gjenopptas, vil sjømatnæringa kunne få en tilnærmet normalisering av denne handelen.

Sikre og bedre markedsadgangen

Arbeidet for å sikre og bedre markedsadgangen generelt er helt avgjørende arbeid for sjømatnæringa. I situasjonen med en global pandemi er dette arbeidet viktigere enn noen gang. Vi står foran en situasjon der stabile og gode markeder vil være svekket i lang tid. Dette gjelder også grunnmuren i vår eksport, EU-markedet. Da er det avgjørende at vi har så mange alternative markedskanaler som mulig, slik at vi kan møte etterspørselen etter norsk sjømat globalt og sikre avsetningsmuligheter for våre produkt.

Allerede nå viser eksportstatistikken god utvikling for land i Asia. Dette gjelder særlig Kina. Men også i Hong-Kong, Taiwan og Sør-Korea er det økt etterspørsel.

Sjømat Norge ser behov for å løfte opp arbeidet med bedret markedsadgang for sjømat som et av tiltakene for gjenåpning av økonomien etter nedstengingen som følge av pandemien. Arbeidet bør rettes mot de produkter og markeder med størst potensiale, også sett i perspektiv av hvilken takt landene og markedene normaliseres etter Covid-19. Bedret tilgang til de asiatiske markedene, med vekt på Kina bør derfor være prioritert i denne sammenheng

I en rekke markeder i Asia møter næringa større og mindre handelshindringer. Svært ofte er hindringene knyttet til nasjonale krav til godkjenning av bedrifter og produkter for handel, basert på matvaretrygghet og dyrehelse. Det kreves ofte et omfattende arbeid fra norske myndigheter, typisk Mattilsynet for å åpne disse markedene. Det er viktig at myndighetene både tilfører de ulike etater tilstrekkelig ressurser, og at arbeidet med sjømat prioriteres.

Konkret mener vi også at myndighetene bør styrke representasjonen i regionen, ved å opprette ei stilling som fiskeriråd ved den norske ambassaden i Kina. Vedkommende bør ha spesialkompetanse på det såkalte veterinære område, det vil si mattrygghet og dyrehelse som er omfattet av WTO-avtalen om - sanitære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen), Norge har til enhver tid fiskeriråder tilknyttet utestasjoner i land der vi har særskilte fiskeriinteresser. Vi har i dag fiskeriråder i Brussel, London, Washington DC og Moskva. All erfaring viser at det er viktig å ha ressurser lokalt, med fagkunnskap, med mulighet til å holde tett kontakt med lokale myndigheter for å få på plass løsninger som kan lette importen. I Kina gjelder dette blant annet det årelange arbeidet med å få godkjenning av rekke ulike sjømatprodukt fra Norge.

Vi må også ha tilstrekkelig politisk deltakelse i arbeidet vårt i Asia. Ikke sjelden ser vi at mye godt arbeid fra embetsverket trenger en politisk markering for å nå det endelige resultatet. Det er viktig at myndighetene er oppmerksomme på dette forholdet og at det blir satt av tilstrekkelig politisk kapasitet i arbeidet.

Vi må også rydde opp i nasjonalt regelverk som hindrer eksport. I det nasjonale norske regelverket har vi bestemmelser som er til hinder for handelen med flere etterspurte produkter, særlig til Asia. Det er flere eksempler på at det særnorske kvalitetsregelverket kan utgjøre direkte handelshindringer fra norsk side. Dette kan være krav om bløgging og sløying av fisk, som står i veien for hva som blir etterspurte i markedet. Dette bør en fra norsk side rydde opp i så snart som mulig.

Felles markedsføringstiltak

På vegne av hele næringa jobber Norges sjømatråd med blant annet markedsutvikling og omdømmebygging i utvalgte markeder over hele verden. Formålet er å øke verdien av norsk sjømat. Gjennom en lovpålagt avgift på all eksport av norsk sjømat er det sjømatnæringa som selv finansierer Sjømatrådets arbeid.

For eksportørene påløper eksportavgiften som en kostnad ved eksport, uavhengig av de utfordringer pandemien gir. Sjømat Norge vil advare mot å øke markedsavgiften i et forsøk på å styrke eksportmulighetene nå.

Normalisering av forholdet til Russland

Russland var inntil august 2014 det største enkeltmarkedet for norsk sjømat, med en eksportverdi på rundt seks milliard kroner. Russlands annektering av Krim og konflikten i Øst-Ukraina førte til at en rekke land, Norge inkludert, innførte sanksjoner mot Russland. Russland svarte på disse sanksjonene med å innføre et importforbud mot matvarer fra en rekke vestlige land, deriblant norsk sjømat. Siden 2014 har norsk sjømat vært utestengt fra det russiske markedet. Dette har særlig gått ut over enkelte pelagiske fiskeslag (særlig sild), som ikke har så mange alternative markeder. En normalisering av forholdet til Russland vil kunne ha stor betydning for å øke aktivitetsnivå og inntjening i sjømatsektoren. Sjømat Norge er fullt innforstått med at en normalisering vil være krevende, men konstaterer at flere EU-land er på søken etter å bedre relasjonene med Russland.

Vennlig hilsen
Sjømat Norge

Sverre Johansen

Kristin Alnes